

3. MATERIÁLNÍ VAZEBNÍ PRÁVO A PROBLÉMY APLIKAČNÍ PRAXE

Jak jsem již uvedla v úvodu knihy, poměrně širokou problematiku vazby můžeme v podstatných otázkách rozlišit na materiální vazební právo, formální vazební právo a dále předpisy, které upravují výkon vazby. Základním předpokladem pro rozhodnutí o vazbě je existence materiálních předpokladů vazby. Jedná se o souhrn podmínek hmotněprávní povahy pro rozhodnutí o vazbě upravených v trestním řádu jakožto procesním právním předpise, spočívajících v důvodnosti trestního stíhání obviněného, existenci důvodů vazby a neexistenci okolností vylučujících vazbu.

Navzdory svému hmotněprávnímu obsahu tyto normy náleží do oblasti trestního práva procesního, což Růžička se Zezulovou odůvodňují koncepcí vazby jako specifického druhu procesní odpovědnosti a poukazem na skutečnost, že vztah mezi trestním právem procesním a trestním právem hmotným není tak striktně vymezen a není vyloučena ani vzájemná prostupnost norem hmotněprávních a procesních, což je i v souladu se „*zásadami jisté legislativní hospodárnosti*“.⁶³ I když zakotvení materiálních důvodů vazby v rámci úpravy obsažené v trestním řádu není důvod zpochybňovat, odůvodňování tohoto postupu „*koncepcí specifického druhu procesní odpovědnosti již může být diskutabilní*“. Takovýto závěr by bylo možno dovodit v situaci, kdy materiální předpoklady vazby by byly v celém svém rozsahu založeny na odpovědnosti za konkrétní jednání obviněného (konání nebo nekonání) vztahující se k jeho procesním povinnostem v trestním řízení. Koncepce důvodů vazby však na takovéto odpovědnosti založena není, vazba nepředstavuje následek spojený s porušením procesní povinnosti obviněného, materiální důvody vazby jsou vymezeny šířeji.

Na nejednotnost vymezení materiálních předpokladů vazby v odborné literatuře poukazuje již Mandák, což spojuje i s rozdílností pozitivních úprav a místa, které v nich institut vazby zaujímá.⁶⁴

⁶³ RŮŽIČKA, M., ZEZULOVÁ, J. *Zadržení a vazba v českém trestním řízení*. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 382.

⁶⁴ MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 72. Nejednotnost vymezení materiálních a formálních předpokladů přitom dovozuje i ze starší literatury, např. S. Mayer: *Commentar zu der oesterreichischen StPO I.*, str. 664 a 665, Vídeň 1881, Zacharie: *Handbuch des deutschen Strafprozesses II*, str. 140, Göttingen 1868, J. Glaser: *Handbuch des Strafprozesses, II*, str. 299, Lipsko 1885.

3.1 Důvodnost trestního stíhání

Do vazby je možné vzít toliko obviněného, tj. osobu, vůči které již bylo zahájeno trestní stíhání. Vazba podezřelého nebo svědka není přípustná. Samotné formální zjištění, že trestní stíhání je vedeno, ale nepostačuje. Orgán rozhodující o vazbě je povinen důvodnost trestního stíhání posuzovat materiálně s ohledem na doposud zjištěné okolnosti případu. Opodstatněnost podezření ze spáchání trestného činu, pro který se trestní stíhání vede, musí orgán rozhodující o vazbě náležitě prozkoumat. Tento požadavek nabývá na významu zejména ve stadiu rozhodování o vazbě v přípravném řízení, kdy ve vztahu k rozhodování o důvodnosti vedení samotného trestného stíhání nemá soud žádné pravomoci, postavení *dominus litis* má zde státní zástupce.

Tvrzenou existenci důvodnosti trestního stíhání je státní zástupce ve svém návrhu na vazbu povinen nejen odůvodnit, ale své závěry i podložit, čemuž na druhé straně odpovídá povinnost rozhodujícího soudce seznámit se nejen se samotným návrhem na vzetí obviněného do vazby, ale i se spisovým materiálem k věci se vztahujícím. Míra pravděpodobnosti závěrů o spáchání skutku se bude přitom posuzovat s ohledem na stadium trestního řízení. Problémy v aplikační praxi mohou nastat v počátcích trestního stíhání, kdy ve vazebním řízení je soudci předložen spisový materiál, který má podle tvrzení státního zástupce důvodnost trestního stíhání prokazovat, ale současně často právě v této fázi řízení není umožněno obhajobě seznámit se se spisem. Kandalec v této souvislosti uvádí, že situace, kdy je obviněnému odepřena možnost nahlédnout do spisu podle § 65 odst. 2 trestního řádu, nejsou neobvyklé a „za situace, kdy obviněný má k dispozici toliko usnesení o zahájení trestního stíhání a případně též (často až před začátkem vazebního zasedání předaný) návrh na vzetí do vazby, však nabývá celé vazební zasedání parodické podoby. Soudce rozhoduje na základě znalosti spisu předloženého státním zástupcem, objemný spis leží honosně před soudcem na stole, avšak obviněný ani jeho obhájce do něj nahlédnout nesmí“.⁶⁵ Je nepochybné, že tento stav neakcentuje požadavek kontradiktornosti řízení jako atribut spravedlivého procesu, jehož zásady se vztahují i k vazebnímu řízení. Ústavní soud se ve své rozhodovací praxi už několikrát zabýval námitkou neumožnění obhajobě získat z vyšetřovacího spisu informace, kterými má být prokazována důvodnost trestního stíhání a důvody vazby, přičemž dovodil, že ústavně souladným je postup, při kterém nebudou zpřístupněny všechny informace

⁶⁵ KANDALEC, P. Právo obviněného na nahlížení do spisu – se zvláštním zaměřením na vazební řízení. *Bulletin advokacie*, roč. 2018, č. 3, s. 32.

z vyšetřovacího spisu, ale není možné vyloučit získání takových, „*kteřé alespoň v minimální míře dodávají důvodnost jak zahájenému trestnímu stíhání, tak některému ze zákonných vazebních důvodů. Je přitom ústavně souladné, aby veškeré ostatní skutečnosti vyplývající z vyšetřovacího spisu nebyly nijak zpřístupněny*“.⁶⁶ Zdůraznil přitom, že úkolem soudů v trestním řízení není toliko rozhodování o vině a trestu, ale též povinnost plynoucí z čl. 90 Ústavy České republiky poskytovat zákonem stanoveným způsobem ochranu právům jednotlivců.⁶⁷

Úloha soudu při rozhodování o návrhu na vzetí do vazby tak spočívá v pečlivém posouzení důvodnosti trestního stíhání a dalších materiálních podmínek vazby, přičemž vazební řízení musí být kontradiktorním a soud musí vystupovat v pozici nezávislého arbitra ve sporu veřejné žaloby a obhajoby. Není proto možné, aby soud jako rozhodující orgán ve vazebním řízení byl současně „*pomocníkem, který upraví nebo doplní podání státního zástupce tak, aby mu mohl vyhovět nebo aby za tím účelem napravil vadný postup kteréhokoliv z orgánů veřejné žaloby*“.⁶⁸ Není tedy oprávněn jakkoli upravovat popis skutku, pro nějž je obviněný stíhán, a musí vycházet jen z popisu skutku v usnesení o zahájení trestního stíhání a vyhodnotit jeho důvodnost.⁶⁹

V praxi se vyskytujícím nedostatkem při posuzování důvodnosti trestního stíhání jakožto jednoho z materiálních předpokladů vazby jsou situace, když rozhodující soudce vychází toliko z tvrzení státního zástupce uvedených v návrhu na vzetí do vazby bez toho, že by tyto skutečně zkoumal a i samotnou důvodnost trestního stíhání na základě předloženého spisu posuzoval. Ústavní soud tak podrobil kritice postup, kdy obecné soudy „*zcela rezignovaly na svoji přezkumnou funkci a bez dalšího vycházely výlučně ze závěrů orgánů veřejné žaloby, aniž by se zabývaly podklady, z nichž tyto závěry vychází*“.⁷⁰ Formalistický přístup při posuzování důvodnosti trestního stíhání tak nelze

⁶⁶ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 28. 3. 2007, sp. zn. II. ÚS 336/06.

⁶⁷ Srov. nález Ústavního soudu České republiky ze dne 28. 3. 2007, sp. zn. II. ÚS 336/06.

⁶⁸ Srov. nález Ústavního soudu České republiky ze dne 28. března 2007, sp. zn. II. ÚS 336/06, publikovaný pod č. 56, roč. 2007, sv. 44, str. 719 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu.

⁶⁹ Srov. nález Ústavního soudu České republiky ze dne 27. března 2004, sp. zn. II. ÚS 93/04, publikovaný pod č. 75, roč. 2004, sv. 33, str. 239 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu.

⁷⁰ Srov. nález Ústavního soudu České republiky ze dne 28. března 2007, sp. zn. II. ÚS 336/06, publikovaný pod č. 56, roč. 2007, sv. 44, str. 719 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu.

v trestním řízení akceptovat. V takovém případě legitimita zásahu do osobní svobody obviněného není dána.

Důvodnost podezření, v rozhodovací praxi Evropského soudu pro lidská práva posuzovaná jako podmínka „přiměřenosti“ podezření, na které musí být zbavení osobní svobody vazbou založeno, předpokládá existenci věrohodných skutečností, nepřipouští se např., aby bylo založeno výhradně na operativně pátracích informacích nebo jen na prohlášení informátora bez doložení důkazů potvrzujících tyto informace.⁷¹

3.2 Důvody vazby

V aplikační praxi se nejvíce problematickým jeví posuzování existence dalšího materiálního předpokladu pro rozhodnutí o vazbě, jímž je existence důvodů vazby. Pokud jde o legislativní vymezení důvodů vazby v českém trestním řádu, jejich právní úprava od přijetí trestního řádu začátkem šedesátých let minulého století nedoznala zásadních změn. Na základě důvodů vazby rozlišujeme tři druhy vazby:

- *Útěková* – vazba z důvodu obavy, že obviněný uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak vyhnul trestnímu stíhání nebo trestu, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest [§ 67 písm. a) trestního řádu].
- *Koluzní* – vazba z důvodu obavy, že obviněný bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání [§ 67 písm. b) trestního řádu].
- *Předstížná* – vazba z důvodu obavy, že obviněný bude opakovat trestnou činnost, pro kterou je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil [§ 67 písm. c) trestního řádu].

Problematickým není samotné určení, který z důvodů vazby by mohl být naplněn, ale posouzení skutečností, jež mají konkrétní obavu představovat, z hlediska jejich konkrétní hrozby.

3.2.1 Útěková vazba [§ 67 písm. a) trestního řádu]

Útěková vazba je zajišťujícím institutem v pravém slova smyslu. Jejím cílem je zajistit obviněného pro účely trestního řízení, příp. výkon trestu, a naplnu-

⁷¹ Srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 6. dubna 2000 ve věci Labita proti Itálii, č. 26772/95, bod 157.

je tak primární účel vazby, na kterém se shoduje i právní teorie. Při útěkové vazbě zákon demonstrativně uvádí důvody, ze kterých obava uprchnutí nebo skrývání se může plynout. Jedná se o situace, které se v praxi nejčastěji vyskytují: nelze hned zjistit totožnost obviněného, neexistence stálého bydliště nebo hrozba vysokého trestu. Kromě toho ale může být obava z útěku nebo skrývání se založena i na jiných zjištěných okolnostech. Mandák příkladmo uvádí okolnosti mající základ v osobní situaci obviněného, např. krize v rodině, nespokojenost v zaměstnání, pocit neodčinitelné hanby před blízkým okolím.⁷² Vždy ale musí být obava z útěku dovozena z konkrétních okolností zjištěných v každém individuálně posuzovaném případě.

V minulosti nauka rozlišovala mezi podezřením z útěku *povšechným* a *pozitivním*. Takovéto rozlišení bylo založeno na důvodech, které dané podezření vyvolávají. Zatímco povšechné podezření bylo vázáno na závažnost trestného činu, tj. dovozovalo se u nejpřísněji trestných zločinů s poukazem na výši zákonné trestní sazby, která je za daný čin stanovena, pozitivní podezření si vyžadovalo existenci konkrétních okolností, které podezření z útěku odůvodňovaly. Zatímco pozitivní podezření bylo fakultativním důvodem vazby, podezření povšechné bylo důvodem obligatorním, představujícím důvod vazby vždy, když byla dána stanovená závažnost trestného činu.⁷³ Již v té době ale byla obligatornost vazby při povšechném podezření z útěku v právní vědě kritizována.⁷⁴

Současná česká právní úprava obligatorní vazbu nezná, ale právě způsob, jakým jsou vymezeny důvody útěkové vazby při jejich interpretaci a aplikaci v praxi, mají k obligatorní vazbě blízko. Problematickou je příkladmo uvedená okolnost, ze které by obava útěku mohla plynout, stanovená slovy „*hrozí-li mu vysoký trest*“. Hrozba vysokého trestu se tak stává okolností, kterou aplikační praxe vnímá jako v minulosti označovanou povšechnou obavou a rezignuje na posuzování dalších okolností, které by obavu z útěku mohly odůvodňovat nebo naopak zmírňovat.

Jasně interpretační vodítko nelze dovodit ani z judikatury Ústavního soudu, když tato se v souvislosti s okolností hrozby vysokého trestu zaměřila toliko na výklad pojmu „*vysoký trest*“, a to ještě způsobem, který je předmětem

⁷² MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 96–97.

⁷³ Trestní řád z roku 1873 v § 175, posledním odstavci a v § 180 odst. 2 stanovoval obligatorní vazbu plynoucí z povšechného podezření při zločinech, za které bylo možné uložit trest smrti, anebo alespoň deset let žaláře.

⁷⁴ STORCH, F. *Řízení trestní rakouské*. Díl II. Praha: Právnická jednota v Praze, 1896, s. 9, 12.

kritiky části teoretiků.⁷⁵ Tak Ústavní soud České republiky, jakož i Nejvyšší soud České republiky ve své judikatuře vyslovují závěry, že hrozbou vysokého trestu je trest odnětí svobody nejméně kolem osmi let.⁷⁶ Uvedenou judikaturou argumentují pak obecné soudy při rozhodování o vazbě ve věcech, při kterých je dáno podezření z trestného činu, za který lze trest v takové výši uložit. Takovéto paušální vymezení je ale v rozporu s fakultativní povahou vazby jako zajišťujícího institutu. Nadto ani dovození pravděpodobnosti uložení vysokého trestu nelze vnímat jako okolnost, která automaticky, bez dalšího, obavu z útěku vyvolává. Pravděpodobná výše trestu, který by mohl být uložen, je subjektivně každým jednotlivcem vnímána jinak. I hrozící vysoký trest tak pro konkrétní osobu nemusí být důvodem, pro který by se měla trestnímu stíhání vyhýbat.

Interpretace pojmu „vysoký trest“ Ústavním soudem ČR přitom svádí soudy k obligatornímu rozhodování o vzetí do vazby už jen při zjištění očekávaného trestu nad osm let, bez existence dalších okolností, které obavu z útěku obviněného reálně odůvodňují. Ústavní soud ČR sice konstatoval, že „*typová (toliko objektivní) hrozba vysokého trestu sama o sobě bez dalšího pro naplnění citovaného vazebního důvodu není dostačující*“⁷⁷ a že „*nikoli pouze typová hrozba vysokého trestu, podložená jedinečnými specifickými okolnostmi spáchaného skutku, může být (ve spojení s dalšími aspekty dané trestní věci) tím důvodem, který vede k odůvodněné a rozumně dostatečně předpokládané obavě z následků, jímž má útěková vazba čelit*“, současně však bez stanovení povinnosti zkoumání jiných než s výší trestu souvisejících okolností toliko uzavřel, že se musí „*jednoznačně jednat o konkrétní hrozbu vysokého trestu, a to v rámci rozpětí trestní sazby stanovené trestním zákonem*“.⁷⁸ Interpretace hrozby vysokého trestu jako důvodu vazby se přibližuje vazbě obligatorní, jež jednoznačně není prostředkem zajištění *ultima ratio*. Neodpovídá charakteru vazby jako fakultativního institutu trestního procesu. Důvodem útě-

⁷⁵ Např. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 8. vydání. Praha: Leges, 2020, s. 722. Autor uvádí, že hrozbu „vysokým trestem“ trestní řád nevymezuje konkrétní výměrou trestu. Tuto hrozbu je třeba dovodit individuálně, ve vztahu ke konkrétní trestněprávní kvalifikaci skutku a konkrétnímu obviněnému.

⁷⁶ Např. náleží sp. zn. III. ÚS 566/03, publikovaný pod č. 48, roč. 2004, sv. 33, str. 3 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu; usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14. prosince 2016, sp. zn. 11 Tvo 36/2016; usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 17. března 2016, sp. zn. 11 Tvo 1009/2015; usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 10. května 2016, sp. zn. 11 Tvo 19/2016 a další.

⁷⁷ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 1. 4. 2004, sp. zn. III. ÚS 566/03, publikovaný pod č. 48, roč. 2004, sv. 33, str. 3 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu.

⁷⁸ Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 8. 2. 2005, sp. zn. III. ÚS 684/04.

kové vazby nemůže být samotná povaha trestného činu, pro který je obviněný stíhán, a to ani na podkladě zjištěných skutkových okolností, ze kterých je možné vyvodit pravděpodobnou výši hrozícího trestu. I při dovození hrozby vysokého trestu soud nemůže rezignovat na zjišťování dalších okolností, které by obavu z útěku nebo skrývání se mohly vzbuzovat, nebo naopak, které by ji navzdory existující hrozbě vysokého trestu mohly vyvracet. V předmětném nálezu tak Ústavní soud sice (správně) nepřipouští dovozování důvodu útekové vazby toliko z typové závažnosti spáchaného skutku a stanovuje povinnost zabývat se otázkou skutečně hrozícího trestu, což jak již bylo uvedeno, může být v počátečních stádiích trestního řízení nejednoznačné. Přitom ale nepožaduje, aby obava útěku plynula i z dalších okolností, ne toliko jenom ze samotné hrozby vysokého trestu. Proti dovozování nebezpečí útěku pouze podle závažnosti hrozícího trestu se staví i rozhodovací praxe Evropského soudu pro lidská práva, která zdůrazňuje potřebu posuzovat výši hrozícího trestu v kontextu dalších okolností, jež by buď mohly potvrdit existenci takového nebezpečí, nebo by ukázaly, že je natolik malé, že nemůže odůvodnit vazbu. V této souvislosti je třeba vzít v úvahu zejména osobu obviněného, jeho vazby ke státu, který vůči němu stíhání vede, a jeho mezinárodní kontakty.⁷⁹ Riziko útěku též musí být posouzeno i s ohledem na kritéria vztahující se k charakteru člověka, jeho morálky, rodinných vazeb, povolání, majetku nebo vazbu na zemi, ve které je stíhán.⁸⁰

Pokud má být skutečně naplněn požadavek fakultativnosti vazby, je nezbytné, aby obava z útěku byla posuzována vždy i s ohledem na osobu obviněného a ve spojení s dalšími konkrétními okolnostmi, které by tuto obavu zdůvodňovaly. Jenom v kontextu s posouzením dalších aspektů nesouvisejících se spáchaným skutkem, jeho právní kvalifikací nebo dalších aspektů trestné činnosti, pro kterou je stíhán, je možné dovodit, jestli výše předpokládaného trestu je skutečně pro obviněného možným důvodem pro vyhýbání se trestnímu stíhání. Skutečnost, že tyto okolnosti byly soudem zvažovány, pak musí reflektovat i odůvodnění rozhodnutí o vazbě. V aplikační praxi tomu tak nebývá a úteková vazba je často odůvodňována pouze dovozením hrozby vysokého trestu, tj. trestu odnětí svobody kolem osmi let.

⁷⁹ Srov. rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 27. srpna 1992 ve věci Tomasi proti Francii, § 98; rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 11. prosince 2007 ve věci Pecheur proti Lucembursku, bod 57.

⁸⁰ Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 27. června 1968 ve věci Neumeister proti Rakousku, č. 1936/63, bod 10.

4. VAZBA JAKO INSTITUT *ULTIMA RATIO*

Vazba v českém trestním řízení je konstruována jako fakultativní institut.¹²¹ Český trestní řád nezná obligatorní vazbu, proto je nezbytné, aby v každém jednotlivém případě bylo zkoumáno nejen naplnění zákonných podmínek pro rozhodnutí o vazbě, ale i splnění požadavků subsidiarity a proporcionality takového zásahu do práv jednotlivce. V situaci, kdy by byly shledány materiální důvody vazby, musí rozhodnutí o vazbě předcházet i posouzení, jestli nepřichází v úvahu některá z možností nahrazení vazby.

Hledání jiných vyhovujících prostředků, které by mohly požadovaný účel vazby naplnit, a mohly tak různým způsobem psychicky působit na vůli obviněného, Mandák spojuje již s počátky novodobého akuzčního procesu.¹²² V řízení trestním rakouským byly možnosti nahrazení vazby označovány jako „vyručení“, přičemž jejich podstata a možnosti uplatnění představovaly inspiraci i pro úpravu nahrazujících opatření v pozdější právní úpravě, samozřejmě s ohledem na tehdejší společenské poměry. S poukazem na „třídní povahu“ nebyla z rakouského trestního řízení převzata kauce, která optikou tehdejší doby byla surogátem vazby uplatňovaným v buržoazním řízení.¹²³ Při přijímání zákona č. 141/1960 Sb. s ohledem na společenské okolnosti doby nelze opomenout ani vliv sovětské právní vědy a postavení a činnosti tehdejších společenských organizací. Důsledkem tohoto vlivu bylo zakotvení záruky společenské organizace jako jednoho z dvou možných způsobů nahrazení vazby. Druhým byl písemný slib obviněného.

V souladu s principem, že vazba má být prostředkem *ultima ratio*, trestní řád v současnosti umožňuje nahrazení vazby vícero způsoby. Jejich užití je závislé na existenci materiálních podmínek vazby a jejich důvodů, protože zákon k možnosti nahrazení vazby přistupuje diferencovaně ve vztahu k vazbě útěkové a předstížné na straně jedné a vazbě koluzní na straně druhé. Útěkovou a předstížnou vazbu je možné nahradit:

- a) *zárukou zájmového sdružení občanů nebo důvěryhodné osoby,*
- b) *písemným slibem obviněného,*

¹²¹ Výjimkou je obligatorní extradiční vazba upravena zák. č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci v trestních věcech, ve znění pozdějších předpisů, jejíž právní speciální úprava se tato monografie nevěnuje.

¹²² MANDÁK, V. *Zajištění osoby obviněného v československém trestním řízení*. Praha: Orbis, 1975, s. 252.

¹²³ Tamtéž, s. 252.

- c) dohledem probačního úředníka nad obviněným,
- d) uložením některého z předběžných opatření,
- e) peněžitou zárukou, ale to jen ve vztahu k obviněnému stíhanému pro některý z taxativně vypočtených trestných činů (§ 73a trestního řádu).

Koluzní vazbu v zásadě nahradit není možné,¹²⁴ což dovozuje teorie z výkladu ustanovení trestního řádu o nahrazení vazby (§ 73 a 73a trestního řádu). Zákonná úprava tak nekoresponduje s interpretací možností nahrazení vazby Evropským soudem pro lidská práva, která neumožňuje vyloučit přezkum možnosti nahradit vazbu alternativním opatřením paušálně pro určitý druh vazby nebo pro určitou skupinu obviněných.¹²⁵ Nepřípustnost nahrazení vazby musí být dovozena z podmínek a okolností vztahujících se na konkrétní věc. V této souvislosti lze poukázat na přístup aplikační praxe ve Slovenské republice, kde rovněž zákonná úprava ve slovenském trestním řádu nahrazení koluzní vazby nepřipouští (§ 80 odst. 1 a § 81 odst. 1 slovenského trestného poriadku), avšak v rozhodovací činnosti Ústavního soudu Slovenské republiky¹²⁶ i Nejvyššího soudu Slovenské republiky¹²⁷ se možnost nahrazení vazby i ve vztahu k důvodům koluzní vazby připustila s poukazem na čl. 5 odst. 3 druhé věty Úmluvy a čl. 17 odst. 1, odst. 2 a odst. 5 Ústavy Slovenské republiky. Výslovně se přitom konstatuje, že vnitrostátní právo nemůže z působnosti Úmluvy vyloučit některé trestné činy, resp. některé z důvodů vazby. Proto, navzdory vyloučení možnosti nahrazení koluzní vazby v zákoně, se uplatnění substitutů vazby i v případě koluzní vazby v aplikační praxi slovenských soudů připouští a aplikuje.

Nepřípustnost nahrazení koluzní vazby dle zákonné úpravy je však nutné odlišit od možnosti o vzetí do vazby, i při existenci koluzního důvodu vazby, v konkrétní věci nerozhodnout a upřednostnit jiný, mírnější postup, kterým není obviněný zbaven osobní svobody. Ustanovení upravující podmínky vazby (§ 67 trestního řádu) totiž jako jednu z podmínek pro rozhodnutí o vzetí obviněného do vazby uvádí požadavek subsidiarity, tj. potřebu zkoumat, jestli nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout jiným opatře-

¹²⁴ Odlišný přístup je zvolený ve speciální právní úpravě nahrazení vazby mladistvého.

¹²⁵ Např. rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 26. června 2012 ve věci Piruzyan proti Arménii, č. 33376/07; rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ze dne 19. června 2001 ve věci S. B. C. proti Spojenému království, stížnost č. 39360/98, bod 22.

¹²⁶ Např. nález Ústavního soudu Slovenskej republiky ze dne 8. října 2004, sp. zn. I. ÚS 100/2004.

¹²⁷ Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 25. dubna 2005, sp. zn. Toš 60/2005, publikované pod č. 57/2005 Zbierky stanovisk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky.

ním, zejména uložením některého z předběžných opatření. Toto ustanovení se přitom vztahuje na všechny druhy vazby, proto i při zjištění důvodů koluzní vazby je potřeba při rozhodování o vazbě zamýšlet se nad možností upřednostnění jiného postupu upraveného trestním řádem, který by mohl být efektivní při eliminaci možných obav, a k vzetí do vazby nepřistoupit.

Speciální úprava se uplatní stran nahrazení vazby mladistvého, u kterého je k vazbě možné přikročit pouze ve výjimečných případech, když s ohledem na mimořádné okolnosti nelze dosáhnout požadovaný účel jinak. Mladiství představují zvláštní kategorii pachatelů trestné činnosti, s níž je třeba zacházet zvláštním způsobem ve srovnání s dospělými pachateli a volit odlišné způsoby zacházení,¹²⁸ jejichž provedení je upraveno zákonem č. 218/2003 Sb. i ve vztahu k vazbě. Výchovný aspekt je vůdčí ideou úpravy řízení proti mladistvým, reflektující jejich nezralost a neukončený vývoj, přičemž vazba primárně výchovný účel nenaplňuje. Naopak, negativní aspekt zbavení osobní svobody před konečným rozhodnutím o vině může u mladistvého působit hlouběji a trvaleji a zanechat výraznější následky, než je tomu u dospělé osoby.¹²⁹ Proto tento způsob zajištění mladistvého přichází v úvahu toliko za situace, kdy není možné zamýšlený cíl dosáhnout jiným způsobem. Okruh substitutů vazby mladistvého je, oproti obecné úpravě opatření nahrazujících vazbu dle trestního řádu, rozšířen o možnost nahradit vazbu umístěním mladistvého v péči důvěryhodné osoby. Zákon č. 218/2003 Sb. speciálně upravuje toliko podmínky tohoto nahrazujícího opatření, stran ostatních substitutů vazby se použije obecná úprava v trestním řádu.

4.1 Nahrazení vazby zárukou zájmového sdružení občanů nebo důvěryhodné osoby

Možnost nahrazení vazby zárukou zájmového sdružení občanů nebo důvěryhodné osoby byla do trestního řádu zakotvena novelou č. 178/1990 Sb., účinnou od 1. 7. 1990. V souvislosti se změnou společenských podmínek tak nahradila předchozí formu záruky poskytovanou společenskou organizací uvedenou v § 4 odst. 1 trestního řádu účinného do 30. 6. 1990. Nabídnout převzetí záruky za další chování obviněného a za to, že se na vyzvání dostaví k soudu, prokurátorovi nebo vyšetřovateli, mohly základní organizace Revo-

¹²⁸ K ideovým základům specifické úpravy řízení proti mladistvým viz ŠČERBA, F., COUFA-LOVÁ, B. *Efektivita sankcionování mladistvých*. Praha: Leges, 2016, s. 15.

¹²⁹ SOPKO, R. Mladiství provinilci vo vyšetrovacej väzbe. *Socialistické súdnictvo*, 1969, č. 6, s. 16.

5.1.4 Rozhodování o žádosti o propuštění

Kromě periodického obligatorního přezkumu důvodnosti trvání vazby v zákonných lhůtách může být důvodnost dalšího trvání vazby přezkoumávána i na základě žádosti obviněného o propuštění z vazby. Ve smyslu § 71a trestního řádu má obviněný v kterémkoliv stádiu řízení právo kdykoliv po právní moci rozhodnutí o vzetí do vazby žádat o propuštění z ní. Za žádost o propuštění se přitom považuje i návrh na přijetí některého z opatření nahrazujícího vazbu. Žádost může být podávána opakovaně, pokud ale neuvede jiné důvody, může tak učinit nejdříve za třicet dní od právní moci posledního vazebního rozhodnutí. Takto stanovená lhůta se tedy nevztahuje na žádost o propuštění založenou na odlišných důvodech, popř. návrhu na přijetí jiných než dříve navrhovaných opatření k nahrazení vazby.

Zákon přitom výslovně neurčuje lhůtu, ve které musí být o žádosti rozhodnuto soudem. Specifika jsou ale stanovena pro přípravné řízení, kdy žádosti obviněného o propuštění z vazby může vyhovět sám státní zástupce a obviněného propustit. Pokud ale k důvodnosti takového postupu nedospěje, obligatorně předloží žádost k rozhodnutí soudci, a to ve lhůtě nejpозději do pěti pracovních dnů od jejího doručení (§ 73b odst. 2 trestního řádu). Považha této lhůty není v zákoně formulována jednoznačně, proto mohou vznikat interpretační nejasnosti, jestli se jedná o lhůtu propadnou, po jejímž uplynutí následuje bezodkladné vydání příkazu k propuštění z vazby, anebo jestli tyto následky nelze se zmeškáním lhůty spojovat. Komentář k trestnímu řádu uvádí, že „*lhůta pěti dnů pro předložení státního zástupce soudu (soudci) je pořádková (jde o lhůtu stanovenou pro vyřízení věci státním zástupcem), a proto, pokud výjimečně není dodržena (např. v důsledku doplňování skutečností rozhodných pro posouzení žádosti obviněného), nemá to za následek propuštění obviněného z vazby na svobodu. To na druhé straně neznamená, že by je orgány činné v trestním řízení neměly respektovat (srov. § 2 odst. 4 část věty druhé za středníkem)*“.²³² Uvedený názor byl aprobován i Ústavním soudem, ale bez bližší argumentace, toliko s odůvodněním, že „*není důvod oponovat závěrům odborné literatury*“.²³³

3/03; usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 18. února 2003, sp. zn. II. ÚS 88/01 a další.

²³² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 897.

²³³ Nález Ústavního soudu České republiky, ze dne 20. února 2018, sp. zn. III. ÚS 97/18, bod 28.

Nemyslím si, že závěr konstatující absenci důsledků nedodržení lhůty na další trvání vazby je tak jednoznačný. Rozhodování o žádosti o propuštění z vazby podle § 71a trestního řádu je jedním ze způsobů vazebního rozhodování, jehož výsledek má vliv na další trvání vazby a představuje zákonnou záruku pro obviněného pro prozkoumání trvání důvodů vazby v jakékoliv fázi trestního řízení v souladu s uplatněním principu *ultima ratio*. Žádost o propuštění z vazby tak představuje zákonný prostředek pro obviněného domoci se přezkumu důvodnosti trvání jeho vazby, tj. je jednou ze zákonných záruk, kterou se realizují ústavněprávní garance oprávněnosti zbavení osobní svobody obviněného. Součástí této garance je i stanovení zákonného postupu státního zástupce, potažmo soudu při realizaci daného vazebního rozhodování, tj. i určení lhůty, ve které má státní zástupce žádosti obviněného vyhovět nebo ji předložit k rozhodnutí soudu. Pokud zákon takovouto záruku urychleného rozhodnutí (příp. dalšího procesního postupu státního zástupce, pokud sám o propuštění z vazby nerozhodne) obviněnému poskytuje, nelze s ohledem na smysl této úpravy a provázanost s ústavněprávními limity pro zásah do osobní svobody dojít k jednoznačnému závěru, že porušení zákonné povinnosti státním zástupcem je pro obviněného bezvýznamné a nemá žádný vliv na oprávněnost dalšího trvání zbavení osobní svobody obviněného. Nezákonným postupem státního zástupce je totiž obviněnému odňata možnost, aby důvody trvání jeho vazby byly včas prozkoumány soudem, který tak má činit v přípravném řízení dle § 71 odst. 1 písm. a) trestního řádu. Pro určení povahy předmětné lhůty jako pořádkové je možné použít i argument, použitý Krajským soudem v Plzni v minulosti ve vztahu ke lhůtám pro rozhodování o trvání vazby, že „*se lze domnívat, že zákonodárce by v textu příslušného ustanovení uplatnil slovo ‚zpravidla‘, pokud by skutečně měl v úmyslu zakotvit v zákoně tyto lhůty jako pořádkové*“.²³⁴ Svě závěry o tom, že procesní lhůty ve vazebním řízení nejsou pouze lhůtami pořádkovými, odůvodňuje i poukazem na článek 8 odst. 5 Listiny základních práv a svobod, z něhož „*také vyplývá, že nikdo nemůže být držen ve vazbě leč z důvodů a na dobu stanovenou zákonem a na základě rozhodnutí soudu. Povahy a smysl těchto lhůt nepřipouští stav, že by jejich nedodržení nemělo žádný vliv na další trvání vazby*“.²³⁵

Důsledky nedodržení pětidenní lhůty k předložení žádosti o propuštění z vazby soudu pro státního zástupce nerespektujícího tuto lhůtu byly po-

²³⁴ Usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 20. února 2002, sp. zn. 8 To 59/2002, publikováno pod č. 58/2002, roč. 2002, svazek 9–10 Sb., NS.

²³⁵ Tamtéž.

suzovány Nejvyšším správním soudem ve věci vedené pod sp. zn. 12 Ksz 6/2015-47, při rozhodování o odpovědnosti za kárné provinění státního zástupce, kdy jedním z posuzovaných skutků bylo i nedodržení lhůty k předložení žádosti o propuštění obviněného z vazby poté, co jí sám státní zástupce nevyhověl. Nejvyšší správní soud konstatoval, že „*státní zástupce se dopouští kárného provinění podle § 28 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, jestliže po obdržení žádosti obviněného o propuštění z vazby na svobodu v rozporu s § 73b odst. 2 trestního řádu ve lhůtě pěti pracovních dnů této žádosti nevyhoví ani ji nepředloží k rozhodnutí soudci a příkaz k propuštění vydá až po uplynutí 18 dnů od doručení žádosti a v poslední den zákonné tříměsíční lhůty od právní moci rozhodnutí o vzetí do vazby uvedeně v § 72 odst. 1 trestního řádu*“.²³⁶ Povahou zákonné pětidenní lhůty k předložení žádosti o propuštění z vazby se ale v tomto řízení nezabýval a důsledky jejího nedodržení, stran dalšího trvání vazby obviněného, neřešil. V tomto směru se zabýval toliko nedodržením lhůty k podání návrhu na prodloužení vazby v jiném z posuzovaných skutků kárného provinění, při jejímž nedodržení dospěl k závěru o nevyhnutelnosti postupu podle § 73b odst. 6 věty druhé trestního řádu a vydání příkazu k propuštění obviněného z vazby na svobodu.²³⁷ Konkrétní vymezení povahy pětidenní lhůty státního zástupce pro rozhodnutí o propuštění obviněného z vazby nebo předložení jeho žádosti o propuštění k rozhodnutí soudu v judikatuře nenacházíme.

V aplikační praxi je ale ustáleno, že zmeškání pětidenní lhůty pro předložení žádosti obviněného o propuštění z vazby soudu (pokud žádosti sám nevyhověl) je považováno za kárné provinění státního zástupce podle § 28 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, ale následky pro obviněného související s tímto zaviněným porušením postupu při vazebním rozhodování rozhodovací praxe neřeší. Přitom tato otázka nabývá na významu i po odstranění „dvoukolejnosti“ vazebního rozhodování, když od 1. 1. 2012 se již rozhodování o žádosti o propuštění z vazby a rozhodování o dalším trvání vazby ve vztahu k plynutí vazebních lhůt neposuzují samostatně, ale jsou provázané. Při interpretaci trestněprávních norem, jejichž povaha je sporná, by ale měl být volen přístup příznivější pro obviněného, tedy i předmětná pětidenní lhůta, upravující mechanismus vazebního rozhodování, by měla být, podle mého názoru, považována za propadnou.

²³⁶ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu České republiky ze dne 24. listopadu 2015, sp. zn. 12 Ksz 6/2015-47.

²³⁷ Srov. rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 24. listopadu 2015, sp. zn. 12 Ksz 6/2015-47.

Následkem nedodržení této lhůty by následně za použití § 73b odst. 6 trestního řádu *per analogiam* měl být vydán příkaz k propuštění z vazby.

Možnost obviněného žádat o propuštění z vazby spojená s povinností orgánů činných v trestním řízení o této žádosti rozhodnout je v § 71a trestního řádu zakotvena až s účinností od 1. 1. 2012 na základě novelizace provedené zákonem č. 259/2011 Sb. Do té doby byl režim žádosti upraven v § 72 odst. 3 trestního řádu, v jehož rámci možnost podání žádosti o propuštění nebyla vázána na právní moc jiného druhu vazebního rozhodnutí, ale žádat mohl obviněný „kdykoliv“ a opakovaně žádat nejdříve po čtrnácti dnech od právní moci předchozího rozhodnutí.

Vzhledem k tomu, že podání žádosti nebylo vázáno na jiný druh vazebního rozhodnutí, v praxi nebylo ojedinělé, že žádost o propuštění z vazby byla podána již době, kdy probíhalo jiné vazební rozhodování, např. na základě stížnosti proti rozhodnutí o vzetí do vazby, a docházelo tak k dvoukolejnosti vazebního rozhodování, kdy v jedné linii byly prozkoumávány vazební důvody na podkladě stížností proti usnesení o vzetí do vazby a dalších rozhodnutí prodlužujících vazbu a v druhé souběžné linii bylo zase rozhodováno o žádostech obviněných o propuštění z vazby a opravných prostředcích proti rozhodnutím o takovéto žádosti. Docházelo tak k duplicitnímu rozhodování o vazbě, čemuž se novela snažila zpřesněním podmínek podání žádosti o propuštění z vazby zamezit.

Ani tato novela však paralelnost rozhodování o vazbě neodstranila úplně. Skutečnost, že v řízení probíhá rozhodování o žádosti obviněného o propuštění z vazby, totiž nezbavuje orgány činné v trestním řízení obligatorní povinnosti v pravidelných intervalech přezkoumávat důvodnost vazby a rozhodovat o jejím dalším trvání. Státní zástupce je tak v přípravném řízení povinen ve stanovené lhůtě podat návrh na ponechání obviněného ve vazbě i za situace, kdy ještě nebylo rozhodnuto o žádosti obviněného o propuštění z vazby, kterou soudu postoupil poté, co ji shledal nedůvodnou. V této souvislosti Vrchní soud v Praze dospěl k závěru, že „*návrh státního zástupce podle § 72 odst. 1, 2 tr. ř. je specifickým procesním úkonem, z jehož obsahu musí vyplývat, že státní zástupce navrhuje ponechání obviněného ve vazbě. Za takový návrh však nelze pokládat např. přípis státního zástupce, jímž podle § 73b odst. 2 věta druhá tr. ř. pouze předkládá soudu žádost obviněného o propuštění z vazby, nebo stížnost státního zástupce proti usnesení, kterým soud rozhodl o přípustnosti přijetí peněžitě záruky podle § 73a odst. 2 písm. a) tr. ř.*“²³⁸ Ne-

²³⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. července 2015, sp. zn. 4 To 67/2015, publikováno pod č. 35/2017, roč. 2017, svazek 7 Sb., NS.

vylučuje se přitom, aby o žádosti obviněného i návrhu státního zástupce na ponechání obviněného ve vazbě bylo následně rozhodnuto jedním usnesením, přičemž se ani nevyžaduje, aby bylo rozhodnuto samostatnými výroky. V tomto smyslu tedy právní úprava s účinností od 1. 1. 2012 dvoukolejnost rozhodování o vazbě odstranila. I s ohledem na tuto skutečnost není žádoucí, aby povaha vazební lhůty vztahující se k rozhodování o žádosti o propuštění z vazby, tj. pětidenní lhůta pro rozhodnutí státního zástupce nebo předložení žádosti soudu, byla považována pouze za „pořádkovou“ bez žádných procesních důsledků pro další trvání vazby. Pokud lhůty ve vazebním rozhodování dle zákonného mechanismu rozhodování o dalším trvání vazby propadnou povahu mají a i rozhodovací praxí jsou za propadné považovány, není důvod, proč by lhůta stanovená pro postup státního zástupce, vztahující se k žádosti o propuštění, neměla být lhůtou propadnou.

Jak již bylo uvedeno, o žádosti o propuštění i o návrhu na ponechání obviněného ve vazbě lze rozhodovat společně, přičemž došlo i k sjednocení předpokladů, na jejichž základě má být rozhodnuto o další důvodnosti vazby. Vychází se přitom z toho, že smyslem a účelem stanovení povinnosti periodického přezkumu důvodů pro trvání vazby je ochrana osobní svobody zaručená článkem 8 Listiny, jež vyžaduje pravidelné přezkoumávání relevance vazebních důvodů. Sjednocením okruhu přezkoumávaných okolností (oproti stávající úpravě) a zavedením vazebního zasedání k realizaci slyšení obviněného v souvislosti s rozhodováním o vazbě by takovýto způsob rozhodování měl respektovat základní práva obviněného. Naopak nedodržení požadavku na výslovný výrok o ponechání obviněného ve vazbě vedle výroku o žádosti o propuštění z vazby tedy není bez dalšího porušením práva na ochranu osobní svobody podle článku 8 odst. 2 a 5 Listiny ani práva na spravedlivý proces podle článku 36 odst. 1 Listiny.²³⁹

5.2 Vazební zasedání

Vazební zasedání představuje zvláštní formu rozhodování určenou pro rozhodování o vazbě za zákonem vymezených podmínek. Rozhodování v této formě zasedání je obligatorně stanoveno pro rozhodování o vzetí do vazby (s výjimkou příp. rozhodování v hlavním líčení nebo veřejném zasedá-

²³⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 24. dubna 2018, sp. zn. II. ÚS 4085/17, publikováno pod č. 82/2018 Sb., n. a u. ÚS.

5.4.2 Maximální doba koluzní vazby

Specificky je určena celková doba vazby ve vztahu ke koluzní vazbě. Pokud je obviněný ve vazbě toliko z důvodu koluzní vazby, nesmí trvat déle než tři měsíce. K omezení doby koluzní vazby došlo novelou č. 265/2001 Sb., účinnou od 1. 1. 2002. Do té doby bývala vazba podle ustanovení § 67 písm. b) trestního řádu mnohdy prodlužována pouze účelově, a to tehdy, kdy konkrétní důvody koluzní vazby podle názoru obhajoby neexistovaly.²⁵⁹ V předchozím období přitom maximálně přípustná doba koluzní vazby nebyla upravena odlišně od jiných druhů vazby. Určení maximálně tříměsíční doby koluzní vazby tak představovalo výraznou modifikaci podmínek koluzní vazby. Tato doba se ale neuplatní v situaci, kdy by existovaly okolnosti zakládající důvody kvalifikované koluzní vazby [§ 68 odst. 3 písm. d) trestního řádu], kdy se tříměsíční omezení doby koluzní vazby neuplatní.

Formulace zvolená zákonodárcem při určení okolností umožňujících ponechání obviněného v koluzní vazbě nebyla zvolena celkem vhodně, protože předmětné ustanovení uvádí, že při existenci daných okolností soud „*rozhodne o ponechání obviněného ve vazbě nad stanovenou lhůtu*“, tj. používá formulaci, kterou by bylo možné interpretovat jako obligatorní vazbu uloženou toliko z důvodu prokázání okolností totožných s důvody kvalifikované koluzní vazby. Předmětné ustanovení však nelze interpretovat osamoceně, bez souvislosti s úpravou materiálních podmínek vazby, proto je i při prokázání již realizovaného koluzního jednání vždy nezbytné k vazbě přistupovat jako k prostředku *ultima ratio* a okolnosti vypočtené v ustanovení § 72a odst. 3 trestního řádu odkazující na kvalifikovaný důvod vazby posuzovat toliko jako okolnosti, pro které se neuplatní standardní tříměsíční celková doba koluzní vazby. Nijak nelimituje rozhodnutí o tom, jestli ponechání ve vazbě je z hlediska posuzování všech podmínek vazby důvodným. Nelze opomíjet, že ustanovení o nejvyšší přípustné době trvání vazby neslouží účelu přezkumu vazebních důvodů, nýbrž je projevem zásady uplatňování vazby jen na nezbytně nutnou dobu.²⁶⁰ Neuplatnění tříměsíčního omezení celkové doby vazby ve stanovených situacích tak představuje toliko vyjádření zákonodárce, že při zjištění již realizovaného koluzního jednání nadále převáží veřejný zájem na ochraně před zmařením trestního řízení nad časovou limitací zbavení osobní svobody obviněného. Neznamená to ale, že rozhodující

²⁵⁹ VANTUCH, P. Trvání vazby. *Právní rádce*, roč. 2003, č. 7, s. 57.

²⁶⁰ Srov. nálezn Ústavního soudu ze dne 16. června 2015, sp. zn. I. ÚS 1119/15, publikovaný pod č. 116/2015 Sb., n. u. ÚS.

soud by měl rezignovat na posuzování všech zákonem stanovených podmínek pro přípustnost zbavení osobní svobody vazbou.

5.4.3 Přiměřenost celkové doby trvání vazby

Zelená kniha o vazbě jako jeden z možných aspektů nedůvěry při vzájemné spolupráci států Evropské unie v trestních věcech spatřuje i ve značných rozdílech v určení celkové možné doby vazby v trestním řízení. Tato je často neúměrná intenzitě zásahu do osobní svobody obviněného, o jehož vině ještě nebylo pravomocně rozhodnuto. Tak jako v české právní úpravě, i v zahraničních úpravách je určení maximálně přípustné doby vazby navázáno na typovou závažnost trestného činu, pro který je obviněný stíhán. Pokud ale srovnáváme určení nejdelší přípustné doby, která bývá stanovena v případech vedení trestního stíhání pro ty nejzávažnější trestné činy v jednotlivých státech Evropské unie, možno konstatovat, že celková doba vazby v českém trestním řízení patří mezi ty nejdelší.²⁶¹ Čtyři roky zbavení osobní svobody jednotlivce bez toho, že by bylo pravomocně rozhodnuto o jeho vině, je skutečně přístupem ojedinělým.

Určením tak dlouhé celkové doby vazby v České republice zákonodárce připouští, že považuje za standardní, že samotné trestní řízení může trvat tak dlouhou dobu. Pokud vycházíme z atributů spravedlivého procesu, již samotná předpokládaná délka trestního řízení by byla v rozporu s požadavkem rychlosti projednávání vazebních trestních věcí a představovala by průtahy v řízení s poukazem na rozhodovací praxi Evropského soudu pro lidská práva. Není proto vhodné, aby samotná zákonná úprava délku řízení v rozporu s principy spravedlivého procesu predikovala. Zákonné určení celkové doby vazby by tak mělo reflektovat principy moderního trestního řízení a umožňovat v konkrétním případě naplnění atributů spravedlivého procesu, a nelegalizovat z časového hlediska nepřiměřené zbavení osobní svobody jednotlivce.

²⁶¹ Srov. KALMTHOUT, A. M. (eds.). *Pre-trial detention in the European Union: an analysis of minimum standards in pre-trial detention and the grounds for regular review in the member states of the EU*. Nijmegen: Wolf Legal Publishers, 2009. ISBN 978-90-5850-524-8.